

סביב סיני וסואץ

לקט הדים

חשרת ההנכות, שמועות וטענות מתמרת והולכת סביב מסע הבזק של צה"ל בסיני — ולהבריל, "מבצע סואץ" של בריטניה וצרפת. מתוך שפעה זו מעלה לקט זה רק דוגמאות מספר, אשר יש בהן כדי להאיר עובדות מאלפות אחדות — או גישות ודרכי ראייה אופייניות — אשר ניתן להניח כי יהיה בהן ענין לקורא הישראלי.

מחיר הנכונות — כוונות

סטייטמן, אשר בשנים שלפני כן ישב תקופה ממושכת בצרפת ועסק בחקר זירתה המדינית — כי יודרש פרק-זמן של שבועיים לפחות לאימון מחודש בצניחה, בטרם יהיו כוחות אלה ניתנים להפעלה בתפקידים המובהק הזה. ולא זו בלבד, אלא שאף הסטוסקו להטסט-גייסות. הדרושים לכך, ניתן היה אמנם להשיגם — אלא שאף השגתם זו היתה מצריכה זמן מסוים. אכן, בסופו של דבר, לא הופעל במבצע פורט-סעיד אלא גודד צנחנים צרפתי אחד*.

אשר לבריטניה, הרי כבר ב-31 באוקטובר נתגלה מתוך "ניוס-כרוניקל" (לפי מקורות הדומים לאלה של הסקירה הנ"ל, שניתנה ב"מערכות" בראשית אוקטובר 1956) כי היו אמנם בקפריסין 3 גדודי צנחנים — אלא שלא היה לאלה אימון-צניחה מזה חודשים; ולא זו בלבד, אלא שבשל העדר מצנחי-אימונים מתאימים בקפריסין היה הכרח — אילו רצו להפעילם בתפקידם המוצנח — להטיסם תחילה חזרה לבריטניה, על מנת לתת להם שם את אימונם המחודש. ואמנם, גם מקרב כוחות בריטיים לא הופעל במבצע פורט-סעיד, במוצאת, אלא גודד אחד בלבד.

נמצא, כי שתי מעצמות כבריטניה וצרפת, כשל אי החזקת גייסותיהם המוצנחים במצב של כושר-אימון כדרוש, לא גילו יכולת להפעיל במבצע האמפכי-המוטס המורכב הזה אלא אלא שני גדודים מוצנחים בלבד, והרי המדובר הוא באותה בריטניה, אשר בשנות 45—1944, למשל, הצניחה דיביויות-דיביויות לתוך נורמנדיה, במבצע-צ'רנהם, ואל מעבר-לרהין...

יתכן כי החולשה הכללית בתחום חיל-הרגלים וכי הארטי-לדיה — אשר עליה עמדה כבר הסקירה הנ"ל שב"מערכות" ק"ג, שסיפרה גם על הנסיון להפיכת שני גדודי ארטי-לדיה-בינונית לגדודי רגלים לתפקידי-בטחון-פנימי — לא קבעה כה הרבה לגבי מבצע, שהתנהל בתנאים הטופוגרפיים וה-

בדרך של "הסתגנות" לעתונות נתגלו במשך החודשים שלאחר "מבצע סואץ" האנגלו-צרפתי עובדות אחדות השופות אור מאלף על מידת-הנכונות של כוחות בריטיים וצרפתיים לקראת ההתערבות-המונית באזור תעלת-סואץ. הענין אשר גודע לעובדות אלו — ענין כפול הגו.

א. יש בהן כדי לכאד, ולו במקצת, את הקשיים בהם נחקל המבצע, את הקצב האטי בו התנהל — ואת סופו;
ב. איך-כמותן מלמדות אותנו עד כמה רק כוחות ואמצעים המוכנים בפועל עשויים לשמש גורם-של-ממש בפעולות-מלחמה.

הידיעות שתצוינה להלן — יש לראותן על הרקע הכללי של אותו מצב בכוחות בריטיים במזרח-התיכון, אשר תואר בפירוט מספיק, ובקיום חריפים למדי, בסקירה שנתפרסמה ב"מערכות" חוב' ק"ג, בראשית אוקטובר 1956 ("מה מידת כוחה של בריטניה כמזרח הים-התיכון" מאת קול' ג' ויג, מדובריה הראשיים בעניני-צבא של מפלגת-העבודה בפרלמנט הבריטי — והמפה-הטבלה הרצופה אליה, עמ' 99). אכן, על רקע זה מקבלות כמה מהידיעות שלהלן את משמעותן האמיתית.

אפשר והכולטת שבעובדות אלו (והפחות-ידועה שבהן) נוגעת לענין הכוחות-המוצנחים. כאן נתוהו, כנראה, מצב מפתיע. לצרפתים היו שתי בריגדות, לפחות, של צנחנים שפעלו באלג'יריה. אין לומר כי חסרה להם התאמנות מעשית במלחמה-זעירה או במבצע "קומנדו" (יחידות-קומנדו) היו שם לצרפתים, כמוכן, וכידוע, גם נוסף על אלו של הצנחנים — אך כונת-הדברים כאן כי הצנחנים עצמם היו בגדר יחידות "קומנדו" (מעולות); אלא שהן, מזה יותר משנה, לא קיבלו אימון-צניחה (כנראה, בין-השאר, לרגלי כך כי רוב המבצעים-המוטסים החלו באותה זירה מתבצעים באמצעות הליקופטרים). כתוצאה, משהתיצבה לפני צרפת, עם פרוץ "מסבר-סואץ", הבעיה הממשית של ריכוז כוחות מתאימים לקראת מבצעים אפשריים באזור-התעלה ובמצרים, נתברר — כמסופר על ידי פ. ג'ונסון, מעורכי ה"נייר

* על פעולותיו — ראה ב"מערכות" ק"ג, עמ' 80—79—81, בלקט, "מבצע פורט-סעיד".

באה ההערה: "ואילו אלו שהיו לנו במציאות — מספרן היה שתיים בדיק; כל שאר מערכת ספירות הנחיתה שכונסה לקראת יום-הפלישה באירופה, זו בעלת העוצמה הדמיונית כמעט — כבר נמכר, הושמד, או שנתן לו להרקב בתוך צי'הנפטלין' הרדום".

מסתבר, כי יש ולא-דוקא המצוי "במחסן" קובע — כי אם זה הניתן להפעלה מיד בבוא-הצורך.

מאמץ ירדני ל"עידוד עצמי"

היה שתיתקם המוחלטת של דוברים ירדניים לגבי השאלה, כמה זמן תסמנה בעלות-ברית ערביות לתמוך בצבא, אשר רמת השכר בו עולה בהרבה על זו הנהוגה בצבאותיהן-הן (דבר שנתאפשר, כמובן, על ידי הסיוע הבריטי). בענין זה — לעתיד הקרוב פתרוניים.

אכן — כטענת דובר הצבא-הירדני — השפעה חמורה הרבה יותר "לערעור האמון מצד ירדן בבריטניה" נודעה לפעולה הבריטית באזור פורט-סעיד — אשר לגביה, טען הוא, מצויה בירי הירדנים, "הוכחה של קוגניה בין בריטניה לישראל". "הוא הכרין" — כלשון כתבתו של סופר "טיימס" הלונדוני, שנוכח במסיבת-העתונאים עם הדובר הצבאי הירדני — "על מפה ומסמכים אחרים, שנלקחו מגופתו של קולונל ישראלי, אסף שמחוני — מפקד גורת-הדרום של החזית הישראלית בסיני, ואשר מטוסו נורה והופל מעל לירדן בשבעה בנובמבר — כעל הוכחה כזו. הגם שסופרי-עתונים אמריקאיים אחדים ראו לא-מומין את המפה, אמר הדובר כי עתה נצטווה הוא שלא להראותה שוב — אך תיאור המפה שניתן על ידו, התאים לזה אשר נתקבל ממקור רות אחרים. נראה, כי זוהי מפה גדולת קנה-המידה של סיני, שהודפסה בתודש יולי, ובה כתובות בעברית וחיצים ש-שורטטו על פניה, המסמנם התקפה משולשת נגד היעדים פורט-סעיד, אסמעיליה וסואץ, שעיוגלים צוירו סביבן. להערת המקשיב, כי אין בכך כדי להוכיח דבר, וביחוד כשלא צוינו במפה גורמים בריטיים וצרפתיים — הודה הדובר כי אמנם כן הוא, אולם הוסיף כי הללו הוזכרו במסמכים אחרים, שנתפסו יחד עם המפה; אלא שמסמכים כאלה לא הוראו.

הדובר שאותו אמנם הראו במקום, היה תרגומן של רשי-מות-שדה, אשר נאמר עלהן כי הן הוכנו על-ידי הקולונל שמחוני, ולדעת הדובר היה בהן כדי להוכיח את אי-יעילותו של צבא-ישראל. הרשימות הכילו שלושה-עשר סעיפים שונים, אשר בעיקר עסקו בביקורת עבודת-מטה; כגון: "מצויות היו עוצבות שלא היו בהן פק'לים; ו"קשר"

צבאיים המיוחדים של נובמבר 1956 באזור-התעלה. אולם חשיבות רבה ביותר נועדה בו, מצד אחד, לגורם כוחות-האוויר — שעליו לא נעמדו כאן — ומן הצד השני, לזה של ספירות-נחיתה מתאימות, ובראש-הראשונה לנחתות-הטנקים. כמסופר, "חישוב מבוסס הוכיח כי כוח-צבאי שיהיה מסוגל לבצע עליה בחופי אזור-התעלה, ולהגן אחר-כך על עצמו בפני הסתערויות הצפויות של כוחות מצריים שעל-הקרקע, זקוק היה לשבעים נחתות כאלו לפחות". ובצד הערכה זו

בשלב-הבירורים אשר קדמו להסכם הבריטי-הירדני בדבר סיום יחסיה-חווה שבין בריטניה לירדן, בלט מצד הדוברים הירדנים מאמץ כפול: — א. לשכנע את עצמם — ואת ציבורם — בכך כי לא-זרז-לבדו שממילא אין עוד לירדן כל אפשרות לסמוך על עזרת בריטניה ועל הגנה שתבוא ממנה בשעת-הצורך, אלא שגם אפשר לה לירדן לסמוך על הסיוע-הכספי, להחזקת ה"לגיון הערבי" (או ה"צבא הירדני", כפי שרגילים יותר לכנותו עתה), שינתן לה מידי שלושת "האחיזתה הערביות החופשיות" — מצרים, סעודיה וסוריה; ב. להחדיר את האמונה בכך כי יהיה ביכולת כוחותיה המזוינים של ירדן — אף כשאין כנפיה-המגינות של בריטניה פרושות עליהם — להתמודד בהצלחה עם צבא-ההגנה לישראל. לשם השגת המטרה הראשונה, הובאו נימוקים מנימוקים שונים, והוכרוזו הכרזות על האמון בנכונות המדינות הערביות לתמוך בירדן; ואילו לצורך המשימה השנייה, היה הכרח להמציא "משקפים ורודות" חזקות מאוד, ולטפח אוירה, מעין סיפורי "אלף לילה ולילה" נוסח-ימינו... בין הטענות שהושמעו על ידי דוברי ה"לגיון", לענין הראשון, היתה לא רק זו כי "מטוסים בריטיים מהבסיס שבמפרק סירבו לבוא לעזרת הירדנים בשעת, תקרית-קלקיליה" בתודש אוקטובר אשתקד, אלא אף זו כי "לפי הידיעות מהזמן האחרון חוצים חיילים בריטים תכופות את קו-הספר עם ישראל שבין עקבה לאילת — וזוהי התפתחות מבשרת-רעה". יתכן, כי היתה מובנת-מאליה-מראש ההגבה הרשמית שבאה על טענות אלו, לפיה "לא היה זה מתקבל-עליה-הדעת לדרוש מחיל-האוויר-המלכותי כי יטול על עצמו מעשה-מלחמה נגד ישראל בתוקף הודעת-פתע, במצב בו עלול היה להתברר אחר-כך — כפי שאמנם התברר — כי הענין הגדול לא היה אלא עוד תקרית-גבול אחת; ואילו לגבי התלונה השנייה, אין זו אמת כי חיילים בריטיים חוצים את קו-הספר בכיוון אל אילת באיזה מסיבות שהן, פרט אולי לעריקים, הנדירים עד-מאוד" — היתה מובנת-מאליה, אך הדבר שהיה לכאורה מובן-פחות (או, אולי, מובן יותר-מדי דוקא...),

האלחוט בין יחידות צבא שונות היה בלתי יעיל. אולם הרושם היה כי אין בכל אלה דבר אשר מפקד בריסמא, בכל צבא שהוא, לא היה מוצא סיוד לכתבו לאחר כמעט כל מערכה שהיא, בין שהוכתרה זו בהצלחה ובין אם לאו. ודאי הוא עכ"פ כי דברים אלה נראו כעדות רופפת־מדי בשביל לבסס עליה את הצהרת הדובר כי צבא־ישראל הוא בגדר כוח חלש לעומת הערבים; ויש לשער כי לטובתה של ירדן, הוא, שמפקדיה העליונים, כפי שסבורים, אינם שותפים לדעה כזו. לדברי הדובר, הרי רמת רוחו ויעילותו של צבא־ירדן־הערבי, הנה גבוהה כיום ממש כפי שהיתה

שעה שנקרא עדיין, הלגיון הערבי; אולם מצויים משקיפים בלתי־תלויים רבים אשר — אף כי עדיין סבורים הנם כי אלה הם הטובים שבגייסות המצויים תחת פיקוד ערבי איוה שהוא — אינם מסכימים עוד עם הערכתו זו, וקיימים אצלם ספקות חמורים ביותר לגבי איכות עבודת־המטה של צבא זה. תהיינה הערכותיו של סופר ה"טיימס" כאשר תהיינה — אל מסקנה אחת יתקשה שלא להגיע כל מתבונן ישראלי אשר יקרא דברים אלה: — הצבא הירדני, ודוברי, מרגישים צורך רב, לאחר לקח מערכת סיני, לעודד את עצמם — ולו גם עיזוד השאוב מעולם־ההיות.

מסיפורי הלילה ה-1002

אכן, כולן טובעו; אך היתה זאת חבלה בידי מצרים, לשם סתימת התעלה ו"משחק הסחיטה", לפי פקודת עבד־אנאסר. 2. הגשר ליד אל־פרדאן אמנם נהרס ושקע בתעלה — אך גם הוא פוצץ ע"י מצרים, ולא נפגע ע"י מטוסי הבריית, כביכול, כפי שטענה, אפילו, "אסושייטד־פרס" האמריקאית (אשר כרתה־אזונה בכלל תכופות־מדי לאגדות־מתוצרת קהיר). 3. המעשייה על "הופעת כוחות רוסיים" בפורט־סעיד. 4. "סיפורי־המעשה" האומר כי העיר פורט־סעיד נחרבה בידי בעלות־הברית (בלוית חצלום...). 5. זועת "אלפי הרוגי פורט־סעיד" (בלוית חצלום) — מעיר האדמירל — "כי תצלומים לצורך זה קשה יותר ל"יצר". 6. ההודעות על "מטוסים רוסיים רבים החוצים בנהר־הרגע את שמי תורכיה על מנת להגיע לסוריה" — ידיעות אשר ואשינגטון קיבלה אותן בשלות־נפש כמטבע־מהימנה. 7. שידורי־האלחוט על המאמר ב"פרבדה" מ־14 בדצמבר, המספר על טנקים "סוביאטיים" מזויפים כביכול, נושאי דגל ברה"מ — אשר, לדברי העתון, "פתחו באש על ההמון שברחובות פורט־סעיד ברגע בו האוכלוסייה הצוהלת מתאה־ כף וקראה "הרוסים, הרוסים!..." 8. ו"הנאָה מכל" — תעמולה עבד־אנאסר הטוענת כי הוא הסביע אנית־מערכה זו, "זאן בארט", שעל סיפונה אנו נמצאים כרגע, ואת הסיירת "ג'ורג' לייג", שגם לאחר טענתו זו של עבד־אנאסר, גראתה נכנסת לנמל פורט־סעיד ועוגנת בו — לא היה בהופעתה זו כדי להכתיש בעיני בני־הארץ את המעשייה ההיא... מצרים, אשר הראו להם את הסיירת העוגנת, נמצאו כה מושפעים מתעמולת־הכזב עד פשוט, לא האמינו למראה־עיניהם והיו משיבים: "לא, לא תשלוננו בכגון־זה. אין זו "ג'ורג' לייג" האמתית. זו היא, פשוט אניה אחרת, אשר את שמה שינתו!"

* * *

יש להניח כי אנש־צבא ומדינאים אירופאים יודעים מנסיכונם תעמולה מה־היא. אך תעמולה — לחוד; ועולם־ היותו, בו מוכנים להאמין לכל דבר המגחם ומעורר באותו רגע — לחוד. על כן, כה נדהמו, למשל, אנשי צבא, מדר גיות, ועיתונות צרפתיים, שעה שנתקלו ב"השמדה" סיטר גית של כוחות ים ואויר, בריטיים וצרפתיים, ע"י הרדיו המצרי שבשרותו של עבד־אנאסר. אניות מוטבעות, מטור סים שהופלו לעשרות, ועוד כיו"ב. לאחר ש"טובעה" אנית־ הדגן של צי־צרפת, "זאן בארט" רבת־העוצמה (אשר בעולם בלתי־אטומי, ו"לא יותר־מדי ממוסט", היתה יכולה עדיין להטביע בתותחיה, בדוקרב, את מרבית אניות־המלחמה הגדולות שבעולם) — לא נחה דעתם של הצרפתים עד אשר ערכו מעין "מחזה־הכחשה" בפומבי רב, אניה־רבת־זו, אשר חזרה בינתיים לנמל־הבית שלה בטולון, שימשה במה לכינוס מיוחד של עתונאים מוזמנים, בפניהם גולל מפקד השייטת, האדמירל באַרְזו, את המגילה־לא־תאומן ממש, של שקרי אלחוט ועתונות מצריים. יצוין, כי הפעם פעלו הצרפתים ב"סודיות גרמנית־כמעט". את קבוצת הקצינים המצריים שנשבו בפורט־סעיד, הטיסו במיוחד לטולון על־מנת לתת להם הזדמנות לבקר ב"זאן בארט" ולהוכיח במרעייניהם, ובמדרך־ רגלם, כי אכן על סיפונה של "זאן בארט" בריאה־ושלמה עומדים הם... אין כמובן לדעת כיצד השפיע הדבר על מה שאותם קצינים השמיעו אח"כ בשובם, משוחררים, למ־ צרים.

והרי אהדים מהדברים עליהם עמד אדמירל באַרְזו כסקר־ רהו:

1. הצניות שטבעו בתוך התעלה ע"י כוחות־האויר של הברית — דבר שלא היה ולא נברא — מספרן, הודיעו המצרים, 42.

על מלאכת הגוזמאות וההטעיה של התעמולה המצרית מעיד גם מי ששה איתם ימים בתוככי מצרים גופא: סופר אמריקאי בעל־מעמד, דויט מקדונלד, בסקירתו, "עשרה ימים בקהיר", שנתפרסמה בירחון הבריטי המתקדם, "אנקאונטר". ויצוין כי ישראלים, שפגשוהו בהגיעו ללונדון מעידים עליו כי במידה לא קטנה האמין — בדומה לכל אלה שהיו נתונים ללחץ התעמולה הנמרצת — לפחות בחלק מן ה"עובדות" אותן הוא מצטט להלן:

כאשר נודמן לי, לאחר־זמן להצין בעתונות הבריטית והאמריקאית משבוע־פעולות־האיבה במצרים — לאחר שמי אז ה־29 באוקטובר לא הגיעו אלי, אל קאהיר, שום דואר או עתונים — הבינתי, מבלי שאשתומם על כך ביותר, כי אותה תמונה של מהלך־המלחמה שניתנה לנו ע"י עתוני קאהיר לא היתה מדוייקת ביותר... לא היה באותם עתונים דבר על אבדן חלק ניכר של צבא מצרים, וכמויות אספקה גדולות, שנפלו בידי הישראלים תוך־כדי המישה ימים, לא היה שם דבר על המשחתת המצרית, שנכנעה בקרבת חיפה, ולא דבר על מטוסים מצריים, שהושמדו בשדות־התעופה

המופצצים, ואף לא דבר על הפסיחה־על־שני־הסעיפים של המפקד המצרי בפורט־סעיד. לעומת זאת ניתנה לנו בהם אינפורמציה שלמה על כך כי נמחו כליל אלפים אחדים של צנחנים בריטיים, כי טרפדות מנוע הטביעו סירת צרפתית, וכן נושאת־גייסות בריטית ובה 600 חייל; והיו בהם ידיעות על האבדות האיומות שנגרמו למטוסים בריטיים וצרפתיים (14 שוורו והופלו ב־2 בנובמבר, ר־23 ב־3 בו) וכן על הטבעתן, במתכון, של אניות־הסימה בתוך התעלה — ע"י הבריטים. כן היו מצויות בהם שמועות מעניינות אחדות: כי 600 מטוסים הוטסו־והגיעו ב־6 בנובמבר; כי הצי הסוביאטי כבר עבר דרך הבוספורוס, במסעו אל פורט־סעיד; כי מחלקת־המדינה של ארה"ב הורתה לכל האמריקאים שבצרפת וב־בריטניה לשוב הביתה מיד, בטרם יילכדו ע"י מלחמת־העולם השלישית, כי הבריטים החלו לצנור דואר־חוץ; וכי 5 מיליון רובים ואקדחים חולקו לאותו מספר־עצמו של אזרחים מצריים (כידועה אחרונה זו, לפחות, היתה אמת־מה: בפורט־סעיד חומשו אזרחים, וכן זויגו מספר רב של אנשי־מילואים ברחבי מצרים).

שני הקולונלים תקיפים היו

כתבה "פיליטונית" זו, מאת ויליאם ה. סטונמן, נתפרסמה לראשונה ב"שיקגו דילי ניוט". הירחון הצבאי האמריקאי "ארמי" ראה לנכון להביאה לידיעת קוראיו, והיא נתפרסמה בגליון ינואר 1957 שלו.

עזה, 10 בנובמבר 1956.

שני קולונלים שופעי־מרץ צעירים — האחד אמריקאי והאחד ישראלי — שניהם בעלי עבר־לחימה נאה במלחמת־העולם השניה, נמצאו מנהלים כאן, בעזה, מעין "מלחמה ישראלית־אמריקנית" עצמאית־משלהם.

האמריקאי הוא קולונל־לויטננט רוברט באיארד, מותי־קי הדיביויה־המוטסת ה־11, ועתה — ראש ארגון־פיקוח־שביתת־הנשק של האו"ם, המוצב בעזה.

הישראלי הוא קולונל־לויטננט חיים גאון בן ה־34, אשר שירת כמיוור בארמיה־ה־14 הבריטית במזרח־הרחוק והממשש עתה מושל־צבאי של מחוז עזה — אזור שנתפס לפני שבוע ע"י הכוחות הישראלים מידי מצרים.

הדברים אשר שנים אלה, שניהם נאים־למראה, בעלי צורה ואמצו־לב, עשו בימים האחרונים — תוך־כדי מילוי חובתם, ובהעדר הוראות ברורות מן הממונים עליהם — היו עלולים להוביל בנקל לתוצאות חמורות.

זה החל כאשר הישראלים כבשו את העיר עזה. שעה שהגייסות הישראלים התקרבו למטה משקיפי האו"ם, הסמוך לחוף, התחוללה בין באיארד וגאון מחלר

קת נמרצת־למדי. באיארד הודיע לגאון, מפקד הגייסות הישראלים במקום, כי ארבע משחתות, ואנית־ההובלה־לנחיתה "קאמבריה", שעגנו לא הרחק מן החוף נכונות לאסוף אליהן אנשים מהאוכלוסיה הבלתי־לוחמת, הן אניות אמריקאיות.

גאון דרש הסבר כיצד קרה שאניות־מלחמה אמריקאיות תדרו ל"מים טריטוריאליים", ובאיארד ענה, בשאלו: — "מים טריטוריאליים — של מי?"

להלכה, איזור עזה עדיין היה מצרי, וכן גם מיהים הגובלים בו.

גאון עמד על כך שהאיזור הוא של ישראל, וציין כי לישראל יש שתי משחתות בקרבת מקום.

"אם תירו", — באיארד סיפר כי כך אמר לגאון — "בעשן־יעלו 256 מליון הדולר שהנכם עומדים לקבל מארה"ב.

באיארד זכר כי קרא ממספר־מעין־זה אישם, ולא היה בטוח האם נכון הגנ. אין הוא נכון.

המשבר העמיק ביום רביעי, כאשר גאון — שנצטוה